

ARCHIWUM HISTORII I FILOZOFII MEDYCYNY

ARCHIVES OF THE HISTORY
AND PHILOSOPHY OF MEDICINE

WYDAWNICTWO POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK
TOM 88 POZNAŃ 2024 VOL. 88

ARCHIWUM
HISTORII I FILOZOFII MEDYCYNY

TOM 88

POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORII I FILOZOFII MEDYCYNY
POLISH SOCIETY OF THE HISTORY AND PHILOSOPHY OF MEDICINE

ARCHIWUM HISTORII I FILOZOFII MEDYCYNY

TOM 88

ARCHIVES OF THE HISTORY
AND PHILOSOPHY OF MEDICINE

VOL. 88

Redaktor naczelny
prof. dr hab. n. med. Andrzej Grzybowski
(Katedra Okulistyki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie)

Zastępcy redaktora naczelnego
dr hab. n. med. Jarosław Sak (Zakład Nauk Humanistycznych i Medycyny Społecznej, Uniwersytet Medyczny w Lublinie)
dr nauk med. Włodzimierz Witczak (Wielospecjalistyczny Szpital Miejski im. J. Strusia, Poznań)

Sekretarz redakcji
dr n. o zdr. Katarzyna Pawlikowska-Łagód, prof. UML
(Zakład Nauk Humanistycznych i Medycyny Społecznej, Uniwersytet Medyczny w Lublinie)

Kolegium Redakcyjne
prof. nadzw. Karel Černý (Instytut Historii Medycyny i Języków Obcych First Faculty of Medicine Charles University, Czechy), dr. Robert J. Feibel (University of Ottawa, USA), prof. dr hab. Andrzej Felchner (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach Filia w Piotrkowie Trybunalskim, Polska), prof. dr hab. Czesław Jeśman (Uniwersytet Medyczny w Łodzi, Polska), prof. Vaida Kamuntavičienė (Uniwersytet Witolda Wielkiego w Kownie, Litwa), prof. dr hab. Andrzej Kierzek (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Polska), dr hab. Aleksandra Kładna (Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie, Polska), dr n. med. Jacek Kotuła (Uniwersytet Zielonogórski, Polska), prof. dr hab. n. med. Eugeniusz Kucharz (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, Polska), prof. Christopher T. Leffler (Virginia Commonwealth University Medical Center, USA), prof. dr hab. Halina Lichocka (Zakład Historii Nauk Ścisłych, Przyrodniczych i Techniki, Instytut Historii Nauki PAN, Polska), prof. nadzw. Donatella Lippi (Uniwersytet we Florencji, Włochy), prof. Marta Nadraga (Narodowy Uniwersytet Medyczny we Lwowie, Ukraina), dr n. hum. Agnieszka Polak (Uniwersytet Medyczny w Lublinie, Polska), prof. dr hab. med. Janusz Skalski (Uniwersytet Jagielloński, Polska), dr n. med. Ewa Skrzypek (Warszawski Uniwersytet Medyczny, Polska), dr hab. n. med. Adam Szarszewski (Gdański Uniwersytet Medyczny, Polska), prof. dr hab. Bożena Urbanek (Instytut Historii Nauki PAN, Polska), prof. George M. Weisz (University of New South Wales, Australia)

Recenzenci
prof. dr hab. n. med. Janusz Andres (Uniwersytet Jagielloński, Collegium Medicum), dr hab. Jarosław Barański (Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu), dr hab. n. med. Maciej Gawęcki (Szpital Specjalistyczny w Chojnicach), prof. dr hab. Andrzej Kierzek (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu), dr n. med. Jacek Kotuła (Uniwersytet Zielonogórski), prof. dr hab. n. med. Jerzy Mackiewicz (Uniwersytet Medyczny w Lublinie), prof. dr hab. n. med. Marta Misiuk-Hojło (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu), prof. dr hab. Andrzej Obrębski (Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu), prof. dr hab. med. Radosław Owczuk (Gdański Uniwersytet Medyczny), dr n. hum. Agnieszka Polak (Uniwersytet Medyczny w Lublinie), prof. dr hab. n. med. Marek Edmund Prost (Wojskowy Instytut Medycyny Lotniczej w Warszawie), prof. dr hab. n. med. Marek Rękas (Wojskowy Instytut Medyczny w Warszawie), dr hab. n. med. Jarosław Sak (Uniwersytet Medyczny w Lublinie), dr med. Włodzimierz Witczak (Wielospecjalistyczny Szpital Miejski im. J. Strusia w Poznaniu), prof. dr hab. med. Henryk Witmanowski (Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu), prof. dr hab. n. med. Edward Wyłęgała (Śląski Uniwersytet Medyczny), prof. dr hab. n. med. Zbigniew Zagórski (Ośrodki Chirurgii Oka Prof. Zbigniewa Zagórskiego)

Publikacja finansowana przez Naczelną Izbę Lekarską

Adres redakcji
Archiwum Historii i Filozofii Medycyny
ul. Górczyczewskiego 2/3
60-554 Poznań
e-mail: redakcja.ahifm@gmail.com
tel.: 512 359 821

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
1. Agnieszka Grucka	
Operacje plastyczne okolicy twarzy w Szpitalu Ujazdowskim w Warszawie podczas II wojny światowej	9
2. Andrzej Kierzek	
Otorynolaryngolodzy – samodzielni pracownicy nauki w polskim Lwowie. Ich zawodowe i naukowe dokonania do roku 1939	17
3. Anna Maria Szpernalowska, Anna Marcinkowska-Gapińska	
Historia hemoreologii	31
4. Michał Rydzewski, Jan Skrobut, Andrzej Grzybowski	
Zenobiusz Michał Bednarski (1923-2014) – olsztyński ftyzjatra i historyk medycyny	39
5. Andrzej Grzybowski, Agnieszka Rabiza	
Adam Kwaskowski (1893-1984) – współtwórca okulistyki polskiej XX w.	51
6. Andrzej Grzybowski, Agnieszka Rabiza	
Ludwik Hiacynt Gąsiorowski – lekarz, historyk medycyny, działacz społeczny	57
7. Andrzej Grzybowski, Katarzyna Pactwa	
Adam Szulislowski (1865-1911) – profesor nadzwyczajny okulistyki we Lwowie	63
8. Andrzej Grzybowski, Katarzyna Pactwa	
Jerzy Grzędzielski (1901-1941) – docent okulistyki Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie	69
9. Michał Rydzewski, Jan Skrobut, Andrzej Grzybowski	
Biografia, analiza twórczości oraz osiągnięć medycznych Reginy Salomei z Rusieckich Pilsztynowej	73
10. Rafał Antoni Kupczak, Dariusz Adam Szkutnik	
Piotr Lenartowicz SJ, <i>Vivere et intelligere. Wybrane prace Piotra Lenartowicza SJ wydane z okazji 75-lecia jego urodzin</i> . Red. Jolanta Koszteyn. Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna Ignatianum. Wyd. WAM, Kraków 2009, 832 ss.	83
11. Andrzej Grzybowski, Katarzyna Pactwa	
Jan Ruszkowski (1884-1951) – okulista i współtwórca Polskiego Wydziału Lekarskiego w Edynburgu	89

12. Andrzej Grzybowski, Agnieszka Rabiza

Witold Jan Orłowski (1918-1988) – pionier retinologii polskiej XX w. oraz historyk okulistyki 93

13. Andrzej Kierzek

Ogólnopolski Kongres Historii Medycyny w setną rocznicę I Zjazdu Polskich Historyków Medycyny (1924-2024) 107

Wstęp

Zapraszając Czytelników do lektury kolejnego tomu „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny”, pragniemy zwrócić uwagę na dwa nurty rozważań historyczno-medycznych współtworzących najnowszą odsłonę czasopisma. Najliczniejszą grupę artykułów stanowią prace prezentujące dokonania wybitnych, chociaż w większości mało znanych lekarzy: olsztyńskiego ftyzjatri i historyka medycyny – Zenobiusza Michała Bednarskiego (1923-2014); współtwórcy nowoczesnej okulistyki polskiej – Adama Kwaskowskiego (1893-1984); lekarza, działacza społecznego i historyka medycyny – Ludwika Hiacynta Gąsiorowskiego (1807-1863); okulisty i współtwórcy Polskiego Wydziału Lekarskiego w Edynburgu – Jana Ruszkowskiego (1884-1951); lwowskich profesorów okulistyki – Adama Szulislawskiego (1865-1911) oraz Jerzego Grzędzielskiego (1901-1941), a także pioniera retinologii polskiej Witolda Jana Orłowskiego (1918-1988). Zwraca uwagę biografia i analiza osiągnięć medycznych jedynej kobiety w tym gronie – Reginy Salomei Rusieckiej (1713-1763), pierwszej polskiej lekarki, okulistki i podróżniczki.

Analizy wybranych obszarów historii nauk medycznych, w tym osiągnięć organizacyjnych placówek i szkół

medycznych, stanowią drugą grupę prac naukowych zamieszczonych w bieżącym numerze czasopisma. Wymienić tutaj należy: historię wykonywania operacji plastycznych w Szpitalu Ujazdowskim w okresie II wojny światowej, dzieje hemoreologii, historię monitorowania przewodnictwa nerwowo-mięśniowego w anestezjologii, jak również analizę dokonań lwowskich otolaryngologów do roku 1939. Oprócz wspomnianych dwóch nurtów rozważań Czytelnik odnajdzie w niniejszym tomie prezentację filozoficznego spojrzenia na procesy życiowe Piotra Lenartowicza na podstawie zbioru jego prac wybranych.

Istotnym dopełnieniem tomu jest sprawozdanie autorstwa Andrzeja Kierzka z Ogólnopolskiego Kongresu Historii Medycyny w setną rocznicę I Zjazdu Polskich Historyków Medycyny. W roku 2024 przypadły bowiem zarówno setna rocznica tego zjazdu, jak i setna rocznica powstania naszego czasopisma.

Życzymy pożytecznej lektury!

Jarosław Sak, Andrzej Grzybowski